

Ekspert: Når selv statsministeren ikke kan undgå tilsvining på sociale medier, ved man, at det står galt til

Den aktuelle debat om onlinehad og misinformation i Danmark er vigtig, og det er godt at se stærke tiltag fra EU om at kræve bedre beskyttelse af EU-borgeres digitale liv. Men beskyttelse af menneskerettigheder online er en kæmpe global udfordring, hvor demokratiske kræfter og lande taber, hvis hadet fortsat får lov til at florere frit.

Politiken
17/08/2024

Du er grim. Luderso. Klamme kost«.

Mette Frederiksen delte for nylig et par eksempler på, hvad hun som landets statsminister bliver udsat for. Sammen med Christel Schaldemose fremlagde hun også her i Politiken en række forslag til, hvordan vi bedre kan beskytte vores børn online.

Det er kærkomment, at der er voksende fokus på dette udbredte og for længe oversete problem. For det har vidtrækkende konsekvenser. Ikke blot for kvindelige politikeres trivsel, for vores børns trivsel, men for vores demokrati og mulighed for som lille land at skabe globale alliancer med andre demokratiske kræfter ude i verden. For vores muligheder for sammen med disse at holde fast i og kæmpe for en regelbaseret verdensorden.

Når vi som humanitære og udviklingsorganisationer arbejder sammen med demokrati- og menneskerettighedsforkæmpere ude i verden, oplever vi online had som en strategi til at underminere demokrati og demokratiske kræfter.

I autoritære lande er det ikke kun 'almindelige borgere', der skriver krænkende beskeder, men sikkerhedstjenester, der orkestrerer strategiske angreb på tværs af alle de sociale platforme, så hadet rammer fra alle sider døgnet rundt. Kampagnerne er som oftest en blanding af trusler om voldtægt, trusler om vold imod familien og fake porns, som også for nylig er kommet på radaren i Danmark. Hadkampagnerne kommer ofte prompte, efter at demokratiaktivisterne har formået at skabe vellykkede kampagner, der har sat fokus på menneskerettighedskrænkelser.

I Irak er kvindelige og transgender influencere de seneste år blevet slået ihjel for deres aktivitet på sociale medier. Den ene af dem, som havde næsten 500.000 følgere på TikTok, blev dræbt uden for sit hjem af en snigskytte. Israelske og palæstinensiske kvindelige menneskerettighedsforkæmpere fortalte os om online angreb, der endte med at involvere telefonopkald til og trusler mod deres familiemedlemmer.

Hadefulde og krænkende angreb på kvindelige aktivister er i autoritære lande en politisk strategi, som har til formål at få aktivisterne til at stoppe deres politiske arbejde. Og det virker.

Som oftest er det kvindelige menneskerettighedsaktivister, som kæmper for andre menneskers rettigheder, der bliver udsat for krænkelser online. Vold og had mod kvindelige politikere, aktivister og menneskerettighedsforkæmpere er et massivt globalt problem.

Et studie fra 2020 af Plan International med 14.000 respondenter på tværs af 22 lande viser, at 58 procent af unge kvinder og piger har oplevet at blive krænket online. Når helt almindelige kvinder og piger i så høj grad udsættes for online vold, så er det desværre ikke nogen overraskelse, at kvinder, som er en del af den offentlige debat, oplever astronomiske mængder af hadefulde og krænkende kommentarer.

Hele 81,8 procent af kvindelige parlamentarikere angiver, at de har oplevet psykisk vold på sociale medier ifølge en undersøgelse fra Interparlamentarisk Union fra 2016. Ud af dem angav en tredjedel, at volden underminerede dem i deres rolle og medførte en begrænsning af deres ytringsfrihed. Unesco rapporterede i 2020, at 73 procent af kvindelige journalister havde oplevet krænkelser online.

Når kvinder udsættes for online had og vold, er det i øvrigt sexistisk. Næsten altid. Vi har i Folkekirkens Nødhjælp interviewet 14 kvinder fra Asien, Mellemøsten og Afrika om deres oplevelser

online. Alle undtagen én havde modtaget sexistiske kommentarer, der gik på deres udseende eller deres plads i verden som kvinder (behøver jeg skrive i køkkenet og som (dårlige) mødre). Flere af de kvinder, som vi interviewede, havde modtaget voldtægts- og mordtrusler. Nogle af dem yderst detaljerede, smertefuldt onde beskrivelser af, hvordan dette skulle foregå.

Det er selvfølgelig et kæmpe problem for de kvinder, som det går ud over. Mange af dem bliver bange og tager pauser fra deres politiske engagement, og nogle af dem trækker sig for altid fra deres politiske liv. Og derfor er det et problem for os alle sammen. For det skader vores demokrati, at de, som kæmper for udsatte gruppers rettigheder, holder op med at engagere sig.

Det skader vores demokrati, at vi mister dygtige kvindelige politikere og aktivister. Og at de folkevalgte kvinder, vi har, ikke mener, at de kan ytre sig fuldstændigt frit og udfylde deres rolle fuldt ud.

For hvis der er noget, som alle demokratiteoretikere fra Platon til Habermas er enige om, så er det, at den demokratiske samfundsform er afhængig af ytringsfrihed og af borgernes frie, oplyste samtale med hinanden. Hvis ikke alle borgere kan føle sig sikre og trygge i den offentlige debat, har vi et demokratisk problem.

Demokrati hviler på en søjle af samtale. Den samtale er i den grad udfordret som en direkte konsekvens af den måde, som de sociale medier fungerer på. Globalt set har demokratier og menneskerettigheder haft tilbagegang i tre årtier ifølge Freedom House, som hvert år måler demokratiets globale tilstand. Sociale medieplatforme lever i øjeblikket ikke op til deres ansvar som værter for vores offentlige samtale.

Det er efterhånden længe siden, at vi har accepteret sociale mediers altafgørende rolle som platforme og værter for den offentlige samtale. Med fremkomsten og udbredelsen af Facebook, Twitter (nu X) og senere Instagram fejrede og skattede vi muligheden for den direkte kommunikation mellem almindelige borgerne og deres valgte repræsentanter. Det kunne potentielt have været og det kan stadig være en stor sejr for demokratiet og demokratier globalt.

I 2024, som er navngivet 'valgenes år' med valg i USA, til EU-Parlamentet og i Indien for at nævne blot et par gigantiske stykker af slagsen, står de digitale platforme til at få afgørende betydning for, om valgene bliver frie og fair.

Det kræver, at de sociale medier værner om sikkerheden og sandheden. Og det gør de ikke godt nok. Og hvis vi synes, at det står slemt til herhjemme, så kan vi blot kigge ud i verden og føle os privilegerede.

Vold og had mod kvindelige politikere, aktivister og menneskerettighedsforkæmpere er et massivt globalt problem

De sociale medier investerer ikke nok ressourcer i at overvåge og fjerne had og vold online – og de svarer ikke eller meget sent på anmeldelser af vold og had, som de kvinder, vi har talt med, havde anmeldt via deres egne rapporteringsmekanismer. Selv voldtægts- og dødstrusler bliver ikke systematisk besvaret. Flere af dem fik først hjælp, når de brugte deres personlige netværk, rakte ud til venner, som arbejdede på de sociale medier.

Men der er mange stærke menneskerettighedsforkæmpere, som ikke har venner, der arbejder på Facebook eller X. Så de må leve med, at det bliver ved. Og ved. Og ved. Og ved.

Mange af de kvinder, som vi talte med, nævnte også det problematiske i, at de sociale medieplatforme ikke har tilstrækkelig sprog- og kulturforståelse alle steder, hvor platformene udbydes og anvendes. Og heller ikke investerer tilstrækkelige ressourcer i at sortere krænkelser fra, før de rammer deres ofre. Og med retssager imod Facebook i Kenya har vi hørt om de kummerlige forhold, som de stakkels moderatorer opererer under. De er nederst i fødekæden. Ikke vigtige for forretningen. De bliver set udelukkende som en udgift – og ikke som den vigtige, værdi- og sikkerhedsskabende funktion, som de er.

Derudover har de sociale medier det indbyggede, strukturelle problem, at algoritmerne tilsyneladende fremmer ekstreme udtalelser og had frem for nuancerede, dybdegående debatindlæg. Ekstremisme fanger vores følelser, og vi tenderer til at blive hængende længere, når vi er emotionelt engagerede.

Jeg kan ikke påstå, at jeg ved præcis, hvad algoritmerne fremmer. Den opskrift kender ingen. De sociale medieplatforme er nemlig helt uigennemsigtige, når det kommer til, hvilket materiale de selv skubber frem, og hvilket indhold der får en mindre fremtrædende rolle på platformene. Hvilket også må siges at være et problem, når vi samtidig tiltror dem at holde noget af det dyrebareste, vi som frie borgere har: vores demokratiske samtale.

En af udfordringerne ved de sociale medieplatforme er ifølge forskere også, at de er bygget af unge mænd, som meget naturligt bygger platformene op på baggrund af deres egne erfaringer og ønsker. Der er ligeledes meget lidt undervisning i (køns)bias og rettigheder på de studier, hvor fremtidens digitale arkitekter og udviklere uddanner sig, hvilket også har indflydelse på udfordringerne med sikkerheden og trygheden for kvinder online.

Med den galoperende udvikling af kunstig intelligens står den demokratiske samtale over for en skærpet udfordring. Udviklingen af kunstig intelligens kan automatisere og skærpe online krænkelser, angrebstrolkehære, der kan påvirke meningsdannelse, multiplicere antallet af hadbeskeder samt skabe mere vellignende fake porns, der kan bruges til at intimidere kvinder. Særligt i kontekster, hvor nøgenhed og sex er tabu. Dette er ikke fremtiden, det er allerede sket for flere af de kvinder, vi talte med.

Med kunstig intelligens kan forudsigelsesmodeller, som bygger på det materiale, der allerede eksisterer, og på at fremstille det mest sandsynlige indhold, levere had og støj af egen kraft i enorme mængder – og gennem mekanismer, som vi ikke har indblik i og derfor ikke kan hverken kontrollere eller gennemskue. Dermed bliver det mekanismer, som opererer bag vores ryg og påvirker os og vores samfund på uforudsigelige måder.

Vi har stadig ikke forstået omfanget af kunstig intelligens' potentielle påvirkning af demokratiet. Demokratitænkningen er først i gang med at tage sine indledende hjernevrid omkring at indtænke »det mere end menneskelige« element. For vi er vant til at fokusere på mennesket og menneskelig adfærd som udgangspunktet for demokratiteori.

Grundlaget for den demokratiske samtale hos Habermas ligger lidt simpelt opstillet i, at vi mennesker kan blive nogenlunde enige om, hvad der er sandt og falsk – og derfra kan brydes om, hvad der så er rigtigt og forkert. Med kunstig intelligens installerer vi en faktor, som vi ikke er helt spids på, hvordan kommer til at påvirke vores interaktion med hinanden i den offentlige samtale, og vi er allerede udfordret på at være enige om sandt og falsk med al den misinformation, som spredes i dag.

Vi har allerede set, hvordan valg kan blive manipuleret ved tyveri og misbrug af data fra Facebooks profiler. Vores og mange andre studier viser, hvordan man kan få udmanøvreret politiske modstandere ved at udsætte dem for online overgreb. Så der er behov for at gøre alt, hvad vi kan, for at værne om vores demokratier og sørge for, at de sociale medier igen bliver demokratiernes katalysator og beskytter.

Der er et stort behov for et værdibaseret, globalt lederskab, hvis vi fortsat skal have stærke demokratier og frie lande i verden. EU-Parlamentet har vist lederskab ved at vedtage 'Forordningen om digitale tjenester', som har til formål at stoppe spredningen af ulovligt indhold og holde de sociale medieplatforme ansvarlige for det indhold, som spredes. Forordningen nævnes også af statsministeren og Christel Schaldemose indlæg.

Den trådte i kraft i januar i år, så vi har stadig til gode at se, hvordan lovgivningen bliver implementeret, og hvilken effekt den har i praksis. Den giver håb for større sikkerhed for alle europæere – og potentielt endnu flere, hvis forordningen får motiveret sociale medievirksomheder til at udvikle strukturelle løsninger på det strukturelle problem, som krænkelser online er. Det giver håb for, at indholdsmoderation bliver anset som en værdi frem for en udgift i fremtiden. EU er også gået foran og har vedtaget lovgivning for kunstig intelligens. Det er vigtigt.

På globalt niveau er FN i gang med at forhandle den såkaldte 'Global Digital Compact', som skal sætte globale standarder for vores digitale liv. Danmark skal blive ved med at kæmpe for, at menneskerettigheder står som stærke grundelementer heri, når den forhåbentlig bliver vedtaget til september på FN's 'Fremtidens Møde'.

Hvis vi skal vende den globale udvikling, hvor demokratier og menneskerettigheder årti for årti går tilbage, så skal vi sikre os, at vi er sammen om den demokratiske samtale, og at uigennemskuelige algoritmer og had ikke får lov til at underminere demokratiske valg og får især kvindelige menneskerettighedsaktivister og politikere til at trække sig. Det er os alle, der taber.

Danmark og EU bliver nødt til at sætte beskyttelse af menneskerettigheder og demokrati online helt frem i de udenrigs- og udviklingspolitiske strategier, hvis vi også fremover skal have demokratisk ligesindede ude i verden at fremme en regelbaseret verdensorden sammen med.